
Τώρα θα μιλήσουμε για τις χειρονομίες και τις γκριμάτσες μας. Ηουχία!!!

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ» , Ημερομηνία Κυριακή 25.01.1998,
Τμήμα : Νέες Εποχές / Ιδέες-Γράμματα-Επιστήμες

Ποιές είναι οι χειρονομίες που κάνουν οι Ευρωπαίοι; Κάνουν χειρονομίες οι Αγγλοι; Ποιές απο αυτές μας είναι γνωστές και ποιές άγνωστες; Πώς ερμηνεύονται; Γνωρίζουν οι Ελληνες τι εννοούν οι Ιταλοί όταν τσιμπούν το λωβό του αυτιού τους; Γνωρίζουν οι Ολλανδοί τι εννοούν οι Ελληνες όταν προτείνουν επιθετικά μια ή δύο ανοιχτές παλάμες; Υπάρχουν κοινές χειρονομίες; Ποιές είναι οι χειρονομίες που κάνουν και οι Ολλανδοί και οι Ιταλοί, αλλά άλλο εννοούν οι μεν και άλλο οι δε;

Η ισπανίδα Dora Aguin Pombo, εντομολόγος, η ιταλίδα Luigina Vignaduzzi, καθηγήτρια της ιταλικής γλώσσας, η βελγιδα Josiane Van Leeuwen, επικοινωνιολόγος, ο άγγλος David Arney, στέλεχος πολυεθνικής εταιρείας, ο γάλλος Olivier Parcail, Réalisateur, η ολλανδέζα Hanneke Reitsma, πολιτικός μηχανικός, τρεις νέοι φωτογράφοι η ελληνίδα Εννυ Κούκουλα, ο ισπανός Federico Baixeras και η ιταλίδα Marina Cafe, μία γραφίστας η ελληνίδα Ρόζυ Παπαγεωργίου και δύο συντονιστές ο David Woodward στην Αγγλία και η Silvie Leroy στη Γαλλία, ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση μιας ελληνίδας, της ιστορικού Βίκυ Θεοδοροπούλου και συμμετέχουν, ο καθένας με τον τρόπο του, στην υλοποίηση ενός έργου με θέμα τις χειρονομίες και τις γκριμάτσες μας και πιο συγκεκριμένα τις "Χειρονομίες και γκριμάτσες των Ευρωπαίων ως υπεργλωσσικό εργαλείο επικοινωνίας". Αυτές που χρησιμοποιούμε όταν ο θυμός πρέπει να βγει απο το παράθυρο (βλ. μούτζα) και η εγκαρδιότητα χρειάζεται την αφή (βλ.χειραψία).

Στην εποχή των πολιτών του κυβερνοχώρου, μήπως κινούνται σ' ένα πολιτιστικό περιθώριο όπου η επικοινωνία νομίζουν πως εξαρτάται από την πρόταξη μιας ανοιχτής παλάμης ή το κλείσιμο του ματιού; Ίσως. Τι μπορεί να τους συμβεί; Απλά πράγματα. Στην καλλίτερη περίπτωση να θεωρηθούν αιθεροβάμονες, στη χειρότερη να συναντήσουν το σύγχρονο τραυματικό ρεαλισμό. Ούτε το πρώτο ούτε το δεύτερο χτύπημα θα τους τραυματίσει θανάσιμα. Ίσως μάλιστα κάποιο από αυτά γίνει αφορμή να ξανασυζητηθούν πολιτιστικά θέματα ελάσσονος σημασίας, όπως είναι "η αξία του προσώπου και η μοναδικότητα των χειρονομιών".

Ονομάστηκαν "κώδικας επικοινωνίας", θεωρήθηκαν "κοινή γλώσσα" αλλά δυστυχώς δεν καταγράφηκαν ποτέ συστηματικά. Κι' όμως, οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες είναι ένας καθημερινός τρόπος επικοινωνίας των Ευρωπαίων και όχι μόνο.

Στα βιβλιοπωλεία όλης της Ευρώπης όταν λές χειρονομίες, gest, geste, gesto ή gestikulieren, σε κοιτούν περίεργα. Terra incognita! Μόνο ένας τρόπος υπάρχει για να εξηγήσεις τι ψάχνεις. Η χειρονομία! Τότε οι πάντες καταλαβαίνουν αμέσως τί ζητάς, χαμογελάνε, θυμούνται πως μόλις πριν λίγο έκαναν οι ίδιοι μία και ενδιαφέρονται να σε βοηθήσουν ψάχνοντας στα πλούσια ηλεκτρονικά αρχεία τους. Δυστυχώς, 99,9 /100, η προσπάθεια θα είναι άκαρπη.

Και δεν μιλάμε για βιβλία ερευνητών που ασχολούνται με το θέμα προσπαθώντας να ορίσουν τις κοινωνικές ή ψυχολογικές συγγένειες, τις συμπεριφορές γενικότερα, που μπορεί να υποδηλώνει η γλώσσα του σώματος, αλλά για ένα απλό και ευχάριστο ερμηνευτικό λεξικό των χειρονομιών και των γκριματσών που θα μπορούσε να μας βοηθήσει να επικοινωνήσουμε! Υπάρχουν ευρωπαϊκές χώρες που εάν δεν γνωρίζεις τη γλώσσα τους δεν μπορείς να συννενοηθείς. Πριν μάθουμε πορτογαλικά και ισπανικά, να γνωρίσουμε τις χειρονομίες και τις γκριμάτσες των Ισπανών και των Πορτογάλων;

Οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες, εύκολα μπορούν να θεωρηθούν θέμα ελλάσσονος σημασίας όταν, μιλώντας γι' αυτές, φέρνουμε στο νού μας ταξιδιώτες που αγωνίζονται να επικοινωνήσουν, οδηγούς που μουτζώνουν, φίλους που σφίγγουν τα χέρια, φιλάθλους που προτείνουν τον καρπό τους ή δασκάλους που προσπαθούν να επιβάλουν την ησυχία βάζοντας το δείκτη στο στόμα. Πόσοι πιστεύουν πως η ιστορία γράφεται απο τους ταξιδιώτες, τους οδηγούς, τους φίλους, τους φιλάθλους και τους δασκάλους;

Αν μιλήσουμε για πολιτικούς, τεχνοκράτες και επιχειρηματίες, μήπως το θέμα αποκτήσει άλλη βαρύτητα; Ας θυμηθούμε χειρονομίες πολιτικών. Δεν χρειάζεται να πάμε μακριά, στη περιβόητη ας πούμε, χειραψία Αραφάτ - Rabin, που έκανε το γύρω του κόσμου χωρίς σχόλια. Ας μιλήσουμε για πιο οικεία πρόσωπα.

Πόσα χρόνια έχουν περάσει απο τότε που ο Ανδρέας Παπανδρέου σχημάτιζε με το μέσο και το δείκτη το σήμα της νίκης του σοσιαλιστικού κινήματος; Πόσα χρόνια έχουν περάσει απο τη χειραψία Παπανδρέου-Μητσοτάκη και πόσους μήνες πριν η χειραψία Σημίτη-Τσοχατζόπουλου, είπε όσα δεν διατυπώθηκαν με λέξεις; Η χειραψία, κοινή χειρονομία για όλους τους λαούς, είναι ο πιο καθιερωμένος τρόπος εκδήλωσης εγκαρδιότητας και επικύρωσης συμφωνιών μπροστά και πίσω απο τα φώτα της δημοσιότητας.

Η χρήση των χειρονομιών και οι γκριματσών απο πολιτικούς, τεχνοκράτες, επιχειρηματίες, ανθρώπους τελοσπάντων που κινούν τα νήματα αυτού του κόσμου, είναι ένα σοβαρό και επικίνδυνο παιχνίδι. Οι σύμβουλοι των πολιτικών, το γνωρίζουν αυτό πολύ καλά. Μη μας πείτε πως, εντελώς τυχαία, ο Κωνσταντίνος Σημίτης άρχισε προεκλογικά να μας κουνά το δάκτυλο και ο Μπίλ Κλίντον, πάλι σε προεκλογική περίοδο, κρατούσε εντελώς τυχαία τις παλάμες του αγκαλιασμένες τρυφερά μια και δεν είχε κανένα άγχος και καμιά αγωνία, γιατί.... θα σας κλείσουμε το μάτι!

Οι χειρονομίες, καθημερινός τρόπος επικοινωνίας, μπορούν πολύ εύκολα να κοροϊδέψουν, να βρίσουν, να ευχαριστήσουν ή να αφήσουν υπονοούμενα για το συνομιλητή. Χωρίς να λένε τα πράγματα με το όνομά τους, πολλές φορές τα καταφέρνουν καλλίτερα απ' τις λέξεις. Τί γίνεται όμως όταν δεν γνωρίζουμε την ερμηνεία τους ή όταν η ίδια χειρονομία ερμηνεύεται διαφορετικά απο χώρα σε χώρα;

Οι σκιτσογράφοι μπόρεσαν να διακωμώδισουν τις συναντήσεις Γιέλτσιν-Κλίντον βάζοντάς τους να τσουγκρίζουν με το ένα χέρι τα σφινάκια τους και με το άλλο να ενώνουν το δείκτη και το μέσο δάκτυλο του χεριού τους, γιατί στις περισσότερες χώρες γνωρίζουν πως αυτή η χειρονομία σημαίνει "είπα ξείπα".

Πόσοι όμως κατάλαβαν πως όταν ο Ρέιγκαν είχε βάλει τους αντίχειρες στ' αυτιά του και είχε ανοίξει τις παλάμες, εννοούσε "κλείστε τις κάμερες"; Οι περισσότεροι απο μας νόμισαν πως, για άλλη μια φορά, απλώς παρίστανε τον κλόουν.

Πώς μπορούν να μάθουν οι ... εργαζόμενοι, πώς αν εντελώς τυχαία τρίβουν το λωβό του δεξιού αυτιού τους ενώ κάθονται σε ένα τραπέζι διαπραγματεύσεων με Ιταλούς, είναι σαν να λένε στον συνομιλητή τους "είσαι πούστης"; Και ποιός άραγε συμβουλεύει τους επιχειρηματίες πως αν, αντί να πούν "δύο εκατομμύρια", σηκώσουν τον δείκτη και το μέσο δάκτυλο με την παλάμη στραμμένη προς τα μέσα, αυτό για έναν Αγγλο είναι υπαινιγμός για τις σεξουαλικές του δραστηριότητες; Μύλος!

Ο Marco, Ιταλός και ανώτατο στέλεχος πολυεθνικής εταιρείας, βρέθηκε πριν λίγους μήνες σε πολύ δυσάρεστη θέση, εξ αιτίας μιας χειρονομίας. "Ένα λεπτό, περίμενε", ήθελε να πεί στον Έλληνα συνομιλητή του τη στιγμή που οι διαπραγματεύσεις βρίσκονταν σε κρίσιμο σημείο και τα νεύρα όλων ήταν πολύ τεντωμένα. Σηκώθηκε λοιπόν απο την καρέκλα του και πρόταξε τις παλάμες του με έμφαση προς το μέρος του συνομιλητή του. Πριν προλάβει να πεί κουβέντα, είδε τον Έλληνα να σηκώνεται σπρώχνοντας θυμωμένος την καρέκλα του προς τα πίσω. "Κάποια άλλη στιγμή που τα πνεύματα θα είναι πιο ήρεμα, θα τα ξαναπούμε", είπε και αποχώρησε έξω φρενών. Η χειρονομία αυτή τους Έλληνες τους στέλνει στον αγύριστο.

Υπάρχουν χειρονομίες που έχουν διπλή σημασία. Ας πούμε,

μέσος και δείκτης σε σχήμα V με τον αντίχειρα ν' αγκαλιάζει τα υπόλοιπα δάκτυλα., σημαίνει "νίκη" όταν η χειρονομία γίνεται μακριά απ' το σώμα. Όταν όμως η χειρονομία γίνεται πίσω απ' το κεφάλι, σημαίνει "σκύβε όταν περνάς απ' την πόρτα". Οι άγνωστες χειρονομίες και γκριμάτσες, μπορούν πάρα πολύ εύκολα να δημιουργήσουν αστείες ή σοβαρές παρεξηγήσεις. Αντί γι' αυτό το λόγο να τις ξεχάσουμε, μήπως πρέπει να τις γνωρίσουμε καλλίτερα;

"Οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες των Ευρωπαίων πολιτών, ένα υπεργλωσσικό εργαλείο επικοινωνίας", είναι ο κωδικός τίτλος μιας ολοκληρωμένης πρότασης που συντάχθηκε από την Ομάδα και κατατέθηκε στην Πολιτιστική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θέτοντας έτσι υποψηφιότητα για ένταξη στο πολιτιστικό πρόγραμμα ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ. Αίτημα; Τί άλλο από την κάλυψη ενός μέρους της δαπάνης που απαιτείται για την υλοποίηση του έργου.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν μας πιπιλάει το μυαλό, εν όψει της ευρωπαϊκής ενοποίησης, για τη δημιουργία "κοινών γλωσσών χωρίς ομοιομορφία και χωρίς ισοπέδωση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων"; Στο όνομα της ευρωπαϊκής ενοποίησης δεν επινοούνται εκατοντάδες τρόποι για να επικοινωνήσουμε σε τεχνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο; Οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες μας, σε πολιτιστικό επίπεδο, δεν είναι το καλλίτερο παράδειγμα "κοινής γλώσσας" των Ευρωπαίων; Η μήπως νομίζουμε πως μας είναι ήδη γνωστή;

Η Ομάδα πιστεύει πως οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες μας, είναι η μόνη πραγματικά "κοινή γλώσσα" των λαών της Ευρώπης. Η μόνη που μπορεί εύκολα να αναπτυχθεί χωρίς ομοιομορφία και χωρίς ισοπέδωση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Αρκεί να επινοήσουμε τρόπους για να κάνουμε γνωστές τις χειρονομίες μας και να γνωρίσουμε τις χειρονομίες των γειτόνων μας.

Στην εποχή των πολυμέσων η Ομάδα θεωρεί το εγχείρημα "παιχνιδάκι" και ζητάει χρήματα για να συνεχίσει την προσπάθειά της. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα φαίνεται πως, προς το παρόν, έχει άλλες more important πολιτιστικές προτεραιότητες. Οι διάφοροι φορείς που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην υλοποίηση του έργου δείχνουν πολύ απασχολημένοι. Μ' αυτά και μ' αυτά, οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες μας κινδυνεύουν να καταχωρηθούν

στους "κώδικες που εκλείπουν". Ο Marco είναι σίγουρο πως ώσπου να μάθει τί σημαίνει "μούτζα" δεν θα ξαναδιακυννεύσει μια χειρονομία, οι ταξιδιώτες θα φροντίσουν να προμηθεύονται αυτά τα βιβλιάρια με τις βασικές λέξεις των κρατών που επισκέφτονται -κανείς δεν τους κατάλαβε όταν απαντούσαν "όχι" σηκώνοντας τα φρύδια και κουνώντας το κεφάλι προς τα πίσω- και θα μας μείνουν μόνο οι πολιτικοί να μας κουνούν το δάκτυλο για να σοβαρευτούμε.

Όσο για την Ομάδα των αιθεροβάμωνων, κάντε λίγο ησυχία και θα τους ακούσετε. Ελείπει οικονομικής βοήθειας, σιγοτραγουδούν το λαϊκό άσμα, "τα χέρια είναι σχοινιά και τα κορμιά καράβια, κι' άμα τα κόψεις τα σχοινιά μένει η καρδιά σου άδεια"!
